

Bez kultúry neprežijeme

Rada Učenej spoločnosti Slovenska
k súčasnému stavu kultúry a umenia

Rada Učenej spoločnosti Slovenska, ktorej členmi sú vedci, ktorí výrazne prispeli k poznaniu v prírodných, technických, humanitných a spoločenských vedách, vydáva toto stanovisko k stavu súčasnej kultúry a umenia s plným vedomím výnimočnosti situácie, v ktorej žijeme.

Neboli by sme ďaleko od pravdy, keby sme v modifikácii citovali staroveký výrok „inter arma silent musae“ ako „pod tlakom opakujúcej sa náklady múzy mlčia“.

Etymologický slovník vykazuje minimálne päť významov slova kultúra a povedali by sme podľa nich že je to civilizácia, vzdelanosť, „súhrn materiálnych a duchovných hodnôt, vymožeností ľudstva v technike, vo vede, v umení a v spoločenskom zriadení.“ Je to niečo, čo ide ponad hranice štátov a kontinentov, je vlastné človeku a jeho schopnosti vyjadriť sa svojou prácou, alebo tvorivou invenciou. Prispieť k procesu vývinu v rozličných oblastiach života, jednak všeobecne, ale najmä celkom konkrétne vo výskume a v umení, ktoré menia svet.

Alebo jednoducho v kultúre vlastného individuálneho žitia, kde rozličné podoby vzdelania nadobúdajú rozličné podoby nárokov na kultúru. Kultúra je niečo, čo každý jednotlivec spontánne potrebuje, aby sa cítil človekom.

Toto všetko si uvedomujú občania štátov a aj mnohé vlády vo svojich vyhláseniach cez dotačné systémy. Napríklad rakúska vláda práve schválila najvyššie navýšenie položky kultúra v štátnom rozpočte za posledné desaťročia, a to o 30 miliónov eur zo 466 na 496 miliónov eur na rok 2021.

Vláda Slovenskej republiky, súc si vedomá, že výdavky štátneho aj súkromného sektora na podporu kultúry a umenia sú pod priemerom EÚ, si dáva nasledovné predsavzatia: „Vláda SR si uvedomuje celospoločenskú potrebu životaschopnej, sebavedomej a nezávislej kultúry. Kultúry, ktorá je inkluzívna a reflektuje súčasné potreby občianskej spoločnosti, a preto je postavená tak na rešpekte ku kultúrnemu dedičstvu, ako aj na umení a živej kultúre vo všetkých ich prejavoch. Dlhodobou víziou Vlády SR je podpora a rozvoj takejto kultúry, založenej na hodnotách humanity, poznania, empatie a estetiky, vytváranie podmienok a priestoru na realizáciu ústavou garantovaného práva na slobodu tvorby a vytváranie prostredia, v ktorom sa môže naplno rozvinúť kreatívny i ekonomický potenciál kultúry.“

Takéto predsavzatia nestačili realizovať ani vlády predtým, v tridsaťročnej atmosfére „budovania“ vlastnej krajiny. Napriek tomu, že sa napríklad nepotvrdila skepsa voči nadmernej kapacite a veľkoleposti SND. Predstavenia sú vypredané na mesiace dopredu. Ľudia sú ochotní cestovať hlboko do noci naspäť domov, len aby videli divadelné predstavenia, zažili výnimočnú, sviatočnú atmosféru nádherného priestoru.

Napriek tomu, SND v roku 2020, vyhlásenom za Rok slovenského divadla, teda pri stom výročí svojho vzniku, „kľáčí na kolenách“, pretože tak ako iné divadlá, filharmónie a ďalšie kultúrne inštitúcie po celom Slovensku nemôže naplňovať svoje základné funkcie.

Dotačné systémy, ktoré sa zaoberali podporou umenia a kultúry ako starší typ finančnej podpory neštátneho profesionálneho umenia, kde je prioritným Fond na podporu umenia (FPÚ), ako aj nový typ podpory od roku 2020 – Nadácia mesta Bratislavy, Literárny fond SR a iné podporné systémy, stratili schopnosť udržať kultúrny a umelecký svet na Slovensku.

Na rozdiel od nás, v Nemecku, Rakúsku i v iných členských krajinách Európskej únie vlády chápu nutnosť udržať kultúrne ustanovizne v časoch pandémie pri živote. Vytvorili efektívne podporné schémy, ktoré umožňujú umelcom prežiť toto ťažké obdobie.

Herci, hudobníci, spisovatelia i iní umelci sa oprávnene obávajú a ozývajú. Pandémia ohrozujúca zdravie a samotnú existenciu zamedzuje kontakt s divákom, zamedzuje čítania a prezentácie na území Slovenska, ale aj kontakty a výmenu kultúrnych hodnôt medzi národmi (zrušenie povedzme otvorenej výzvy ASEF Mobility First 2020 alebo presunutie Frankfurtského knižného veľtrhu 2020 do online priestoru a i.).

Pandémia ohrozuje základné tkanivá kultúry, a tým podkopáva piliere modernej spoločnosti na Slovensku i v globálnom priestore.

Keďže sa v tomto čase strachu o zdravie, pridáva u pracovníkov kultúry strach o existenciu a zabezpečenie rodiny, apelujeme na vládu SR, aby vytvorila reálny systém podpory umelcov a kultúrnych pracovníkov, ktorí ostali bez práce nie vlastným pričinením. Pretože bez kultúry nebude ani táto spoločnosť, ani tento štát.

26.10.2020